

Warszawa, 30-08-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Sylwia Gregorczyk-Abram

VII.603.6.2026.JRO

**Pan
Waldemar Żurek
Minister Sprawiedliwości
AE:PL-45507-58621-HRWWR-20**

Szanowny Panie Ministrze,

wpływają do mnie wnioski aplikantów sędziowskich na brak dostatecznych gwarancji rzetelności egzaminu sędziowskiego. Skargi najczęściej dotyczą przebiegu egzaminu ustnego, ale niektórzy skarżący zwracają też uwagę na problemy związane z egzaminem pisemnym. W przypadku egzaminów ustnych, zgłaszane problemy polegają na: rzekomej nierzetelności egzaminatorów, którzy mieli odmawiać przyznawania punktów za poprawne odpowiedzi; rzekomym braku profesjonalizmu i kultury osobistej, przejawiającym się w niestosownych komentarzach (np. na temat wyglądu aplikantów czy aplikantek karmiących dziecko piersią); przeciążeniu egzaminatorów, przejawiającym się w tym, że osoby egzaminowane w późniejszych godzinach dniach są oceniane surowiej niż osoby oceniane wcześniej. Co do egzaminów pisemnych to główne zarzuty i uwagi wskazują na braku możliwości odwołania od jego wyniku.

Z informacji udzielonych Rzecznikowi przez Departament Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych MS¹ oraz Dyrektora KSSiP² wynika, że aplikanci rzadko skarżą się na przebieg egzaminu oraz że oba organy uznają się za niewłaściwe do merytorycznego rozpoznawania skarg tego rodzaju. Tymczasem z przekazanej Rzecznikowi opinii Stowarzyszenia Absolwentów i Aplikantów KSSiP VOTUM, wynika, że *skali tych zjawisk nie da się rzetelnie ustalić, co jest jednak bezpośrednią konsekwencją obowiązującego stanu prawnego (...). Z tego względu należy zwrócić uwagę, że argument o nielicznym charakterze skarg nie może być odczytywany jako przesłanka przemawiająca przeciwko konieczności przeprowadzenia systemowych zmian legislacyjnych. Przeciwnie, niewielka liczba skarg jest w znacznej mierze funkcją braku uregulowanej procedury skargowej. Aplikanci mają świadomość, że wniesienie skargi nie doprowadzi do zmiany wyniku, gdyż nie istnieje organ władny go zweryfikować. Skargi kierowane do Rzecznika Praw Obywatelskich, Ministerstwa Sprawiedliwości i KSSiP należy zatem traktować nie jako miarę skali zjawiska, lecz jako jego najbardziej widoczny wycinek, tj. sygnał, że problem istnieje, przy jednoczesnym braku instrumentów pozwalających określić jak jest rozległy³.*

Przepisy prawa regulują jedynie ogólnie sposób przeprowadzenia egzaminu ustnego oraz przygotowania pytań egzaminacyjnych. Zespół egzaminacyjny powołany przez Ministra Sprawiedliwości opracowuje „kazusy na część ustną egzaminu sędziowskiego” (art. 32 ust. 5 ustawy o KSSiP)⁴, które powinny obejmować zagadnienia z 7 dziedzin prawa (§ 7 ust. 1 rozporządzenia MS⁵). Do każdej z 7 dziedzin prawa tworzy się co najmniej 50 zestawów, z których każdy powinien liczyć 3 kazusy (§ 7 ust. 3-4 rozporządzenia MS). Z przepisów ustawowych wynika, że sam egzamin ustny przeprowadza odrębna komisja egzaminacyjna, również powoływana przez Ministra

¹ Pismo wicedyrektora DKOSPiW MS z 9 czerwca 2026 r. nr DKO-VI.053.1.2026.

² Pismo Dyrektora KSSiP z 1 czerwca 2026 r. nr OAS-III.0132.1.2026.

³ Pismo Członka Zarządu Stowarzyszenia VOTUM z 17 lipca 2026 r. do RPO.

⁴ Ustawa z 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz. U. z 2022 r. poz. 217 ze zm.).

⁵ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 4 grudnia 2017 r. w sprawie przeprowadzania egzaminu sędziowskiego i prokuratorskiego (Dz. U. z 2026 r. poz. 517).

Sprawiedliwości (art. 32 ust. 8 ustawy o KSSiP). Natomiast z przepisów wykonawczych wynika, że część ustną egzaminu przeprowadzają poszczególni członkowie komisji, będący specjalistami z danej dziedziny prawa lub nauki pokrewnej, „w obecności pozostałych członków komisji”, członkowie komisji mogą zadawać pytania uzupełniające, związane z treścią kazusu (§ 24 ust. 1 rozporządzenia MS). Każdy zdający losuje po 1 zestawie z każdej z 7 dziedzin prawa (§ 25 ust. 1 rozporządzenia MS). Oceny rozwiązania kazusu dokonuje się w skali od 0 do 10 punktów, za co odpowiada jeden członek komisji będący specjalistą z danej dziedziny prawa lub nauki pokrewnej (§ 26 ust. 1-2 rozporządzenia MS). Przebieg posiedzenia komisji egzaminacyjnej jest protokołowany (§ 29 rozporządzenia MS), ale zawiera on jedynie ogólne informacje o przebiegu egzaminu (dane egzaminatora i egzaminowanego, wylosowane kazusy, przyznane punkty), natomiast – jak wynika z ugruntowanej praktyki - nie ujmuje się w nim streszczenia odpowiedzi kandydata, ani uzasadnienia punktacji przyznanej przez egzaminatora. Egzaminowany nie ma prawa wniesienia zastrzeżeń do protokołu. Przepisy nie regulują też samej metodyki oceniania, ani ewentualnej weryfikacji skarg na nierzetelną ocenę wystawioną przez egzaminatora.

Problem jednak dotyczy nie tylko egzaminu ustnego, ale w pewnym stopniu również egzaminu pisemnego. Choć w przypadku egzaminu pisemnego ryzyko nadużyć jest mniejsze, to jednak zwraca uwagę brak możliwości odwołania od jego wyniku.

Niejasność kryteriów oceny z części ustnej egzaminu sędziowskiego oraz brak możliwości weryfikacji wyniku egzaminu ustnego i pisemnego budzi wątpliwości z punktu widzenia prawa dostępu do służby publicznej (art. 60 Konstytucji). W tym zakresie chciałabym zwrócić uwagę, że zgodnie ze stanowiskiem Stowarzyszenia VOTUM, mała liczba skarg aplikantów może wynikać z przekonania o ich bezcelowości i nieskuteczności z uwagi na brak uregulowania formalnej procedury odwoławczej, a w przypadku egzaminu ustnego – także z uwagi na brak precyzyjnych kryteriów oceny.

W świetle dorobku doktryny prawa konstytucyjnego⁶ oraz orzecznictwa TK⁷, z art. 60 Konstytucji wynikają w szczególności: 1) wymóg precyzyjnego określenia obiektywnych kryteriów naboru do służby dla poszczególnych stanowisk; 2) wymóg, aby kryteria materialne ograniczające dostęp do służby publicznej były racjonalnie uzasadnione i zgodne z zasadami proporcjonalności i równości; 3) wymóg stworzenia gwarancji formalnych dla prawidłowości rekrutacji; 4) wymóg stworzenia procedury weryfikacji podejmowanych decyzji o naborze do służby.

Wymienione wymogi konstytucyjne odnoszą się do wszystkich etapów procedury naboru do służby, w konsekwencji powinny one dotyczyć także przebiegu egzaminu sędziowskiego. Tymczasem nie można uznać, że kryteria egzaminu ustnego są określone w sposób precyzyjny, skoro nie są one w ogóle uregulowane – przepisy jedynie wymagają punktacji w skali od 0 do 10, zaś nie regulują tego, od czego ma zależeć przyznanie określonej liczby punktów. Co istotne, w protokole nie ujmuje się uzasadnienia takiej, a nie innej punktacji. Nie istnieje też procedura weryfikacji decyzji egzaminatora i komisji egzaminacyjnej – negatywny wynik zarówno egzaminu ustnego, jak i egzaminu pisemnego, jest ostateczny i niezaskarżalny.

Na marginesie należy odnotować, że egzamin sędziowski jest jednym z nielicznych egzaminów prawniczych, od którego wyniku nie ma odwołania⁸. Procedurę odwoławczą przewidziano natomiast od wyniku egzaminu komorniczego, notarialnego, adwokackiego, radcowskiego czy egzaminu rzecznika patentowego.

⁶ W. Sokolewicz, K. Wojtyczek, uw. 11 do art. 60, w: L. Garlicki, M. Zubik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II*, LEX 2016. Podobnie M. Florczak-Wątor, uw. z nb. 42-54 do art. 60, w: M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, Legalis 2016.

⁷ Wyroki TK z: 9 czerwca 1998 r., K 28/97; 8 października 2002 r., K 36/00; 20 kwietnia 2004 r., K 45/02; 13 lutego 2007 r., K 46/05; 23 listopada 2009 r., P 61/08.

⁸ Odwołania od wyniku egzaminu zawodowego nie ma również przypadku prokuratorów, referendarzy i doradców podatkowych.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich⁹, zwracam się z uprzejmą prośbą o rozważenie zainicjowania prac legislacyjnych w celu dostosowania procedury egzaminu sędziowskiego do wymogów wynikających z art. 60 Konstytucji, a w szczególności:

- 1) uregulowanie kryteriów oceny wypowiedzi ustnej;
- 2) wprowadzenie wymogu rejestracji dźwięku z przebiegu egzaminu ustnego albo przynajmniej wprowadzenie wymogu podania uzasadnienia przyznanej punktacji w protokole, z odwołaniem się do wspomnianych w pkt 1 kryteriów oraz z możliwością zgłaszania zastrzeżeń przez egzaminowanego;
- 3) utworzenie odwoławczej komisji egzaminacyjnej, jak to ma miejsce w przypadku większości innych zawodów prawniczych, do rozpatrywania odwołań od wyniku egzaminu ustnego i pisemnego.

Z poważaniem

Sylwia Gregorczyk-Abram

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 ze zm.